

Peter Popotnik:

Včlovečenje.

Ne tebi, čegar noga še ni prestopila poldneva, ne tvojemu sosеду, čegar lemež še ni načel grude njegove njive, temveč dušam vzcvetelim v vročem dnevu.

Želja spoznanja ju je ločila,
združi ju sestra spoznanja — boleost!

Ples idej.

1.

Človeku, ležečemu še v objemu pramatere, je ideja kakor razcvetela roža, hrepeneča po poljubu solnca, kakor kelih, čakajoč na vino življenja.

Njemu ni razlike med idejo in intuicijo, a vendar je ideja le nje posoda.

2.

Središčno zavetišče neoplojenih idej je luč vtelešene besede — razum.

Njih hrepenenje po rojstvu jih druži v krogu tega »boga«, ali njegova svetloba ni žar solnca, temveč hladni soj lune.

3.

Ritem in zanos idej, teh deviških samic zemeljskih logov, je ljubimkujoč ples krog večnega plamena. Čim jasnejši je njegov obraz, tembolj se mu približujejo, a čim bolj blede njegov soj, tembolj se od njega oddaljujejo, dokler jih ne zastre zemeljski spanec.

4.

Pot neoplojenih idej, rožnih cvetov razuma, je sredobežna. Te oblikujejo materijo od zunaj, jo goste, a človeka vodijo edinole po vrtovih telesnih naslad in vnanjega sijaja, vzniklega iz krvi svojega lastnega plemena.

V takih dobah postane človeška beseda jekleno želo, dočim je pokopano njegovo srce globoko pod ledeno skorjo.

5.

Ideje, kipeče iz neusahljivega vira pramater, so kakor seme, koprneče po oploditvi.

Oplojenje idej je prosvitljenje in povzdignenje materije v bližino večne resnice.

6.

Ideja je kakor krog, organizem kakor krogla.
Šele objem intuicije z idejo rodi kroglo.

7.

Ideja in intuicija sta si alogični. Kakor krogla, tako je tudi vsak organizem alogičen.

Spoznati in preiti to alogijo v življenju, to je pot k večni resnici, to je zarja, za katero hodi človeški rod, vedoma ali nevedoma, od sivih pradavnin.

8.

Človeku zemlje, kateremu je empirični razum in njegova za-ročenka — logika — začetek in konec vsega stvarstva, so ideje le prosojni poslanci zemlje. On vidi v njih množino, njih bojevitost in njih umrljivost, le v daljni dalji mu ostaja slutnja njih večnosti, ki pa zapira besede njegovih ust.

Človek, kateremu je postala logika — alogija, zre v intuiciji in idejah spojilne točke obeh kozmičnih fenomenov, večne izpremenljivosti in neizpremenljive večnosti.

Tu se vrši oni usodni ples na noževi ostrini, ki je prinesel posamnikom najvišjo uteho, premnoge pa pognal nazaj v temno brezdanjost.

Človek pa, ki je premagal trohnobo zemlje, vidi v idejah le večne poslanca božje, po katerih je bil ustvarjen svet.

Iz Dionizija rodeči se Apolon in iz Apolona rodeči se Dionizij!
Šele ob tej postaji dobiš Platonov poljub.

9.

Prehod idej iz sredobežnega razuma v pamet ali v neizogibno umerjenost, iz te v sredotežni razum, kot predpogoj vsake notranje prostosti, rodeče intuicijo, ali čudežna pretvorba minljivosti idej v njih večnost, — to je zmisel in namen vseh stvari zemlje in končno makrokozma in mikrokozma.

10.

Otrok misli v podobah; tako tudi odrastli, dokler stopa po svetu ob palici sredobežnega razuma. Prosojni in šareni izbori teh podob so mu ideje, vklenjene v mere prostora, časa in vzročnosti.

Drugače človek, čegar duh je premagal trodimenzionalne spone. Njemu niso bistvene podobe stvari, čeravno so mu neobhodno potrebne, temveč predvsem razumu nepojmljivo nastajanje in gibanje v stvareh, ki je njih izvor in vstop v življenje.

To je nov čut, pojmujoč v stvareh vesoljnost in večnost idej. Ta čut je genijalnost, ustvarjajoča nove svetove iz pepela zemlje.

Luč razuma.

1.

Mnogo jih je, ki besedičijo: pouk pride v človeka edinole od zunaj.

Kdo bi tajil veličino razuma, a kdo bi zaradi njega zatajil brata, kateremu ni imena.

Končno je vse, kar pride v človeka po duševni mehaniki, le pobuda plamenu na tvojem ognjišču. Vendar pa te iskre ni zanetila ne tvoja razboritost in je tudi ne pogasi tvoja zabloda.

2.

Sredotežni razum je želodec duševnega življenja.

V njem se vrši ono tajno presnavljanje duševnih vrednot, po katerih je človeku dano, da more vsprejeti vase mikrokozmično dušo.

3.

Sredobežni razum je kakor sveder, ki napravlja pretoke v organizem. Toda kljub vsi svoji aktivnosti je ta razum le ženska potencia.

4.

Razum je razvlečena resnica, tehnika razvlečeni razum.

Že od nekdanj se je človek zavedal, da mu je zemlja toliko časa pisana mati, dokler ne raztegne nad njo svoje roke; jarmil si jo je v potu svojega obraza. Zasnubil je bledolično devico — tehniko. Zapeljiv je bil njen upanja polni šepet in veličastni so bili njeni gradovi.

Današnji človek, še ves povit v sredobežnost, vidi in čuti, da mu je bila ona mrzla devica le — železna devica, ki mu je prebodla srce.

Prostemu človeku pa je tehnika čudovita umetnost.

5.

Razum je kakor plesalec na vrvi. Sijajne so njegove produkcije. Ali začetek in konec vrvi sta za človeka usodna. Ako zanika enega ali prekorači drugega, mu razbije glavo — ali brezdomovinstvo ali mistika.

6.

Razum je zakonodajalec; njegovo kraljestvo je zunanje in notranje.

Opravilo sredobežnega razuma je neprestana delitev. On ne najde ob svojem potu mirne enote, ob kateri bi se mu odpočilo hrepeneče srce.

Sredotežni razum pa tvori iz deljenih drobcev — enote, iz enot enote in iz vseh enot najvišjo enoto. Vendar pa je ta najvišja enota le zunanja, hladno urejujoča in kaznujoča.

Ali najboljši izmed človeštva nepogrešno slutijo, da jim ta zunanja najvišja enota ni domorodni zavičaj popolne utehe. Odtod njih neugnano hrepenenje po enoti ljubezni, praviru vsega stvarstva, po nevidnem, razumu nedostopnem božjem licu. Njemu darujejo svoje meso in svojo kri.

7.

Ali ne ločiš vida svoje duše od vida svojega telesa, ali ne ločiš diha svoje duše od diha svojega telesa in ali ne veš, da sta smer in oblika razuma tvoje duše drugačna od smeri in oblike razuma tvojega telesa?

Ves svet žari v luči razuma, a glej, od kod prihaja ta plamen, jasno sveteč pred teboj in vse požigajoč za seboj in kam drži njegova pot.

Zato loči, kar mora biti ločeno in druži, kar mora biti združeno.

8.

Življenje je kakor krogla. Namen filozofije je pojmiti življenje. Hrbtenica filozofije je logika. Logika se giblje v ravni smeri.

Kako naj logika pojmi življenje?

9.

Dokler stoje veda, umetnost in vera v perifernem siju, boš zastonj iskal v njih življenjskega zdravja.

10.

V nedavnih časih so pričeli logiko lomiti, toda le v „praktične“ svrhe.

Dandanes jo lomi življenje.

11.

Kdor misli po tuji logiki, je kakor slepec, tavajoč po neznanem svetu.

Kdor misli po lastni, ta je objel polovico sveta.

A kdor je prestopil usodni prag alogije, ta je našel vrata v samega sebe in s tem v jedro sveta. Onstran alogije stoji granitni prestol večnega miru in nezlomljive moči.

12.

Vsak organizem je alogičen.

Videti v obeh skrajnikih enoto, se pravi misliti organsko.

13.

Alogija rodi ravno pri svojem ulomu — središčnost.

Ta je skala, na kateri je sezidan ves svet.

14.

Ti, ki si izvoljen za vodnika svojim Makabejcem, ne boš nikdar kronan in nikdar ne boš gledal čudes svoje zemlje, dokler si z lastno roko ne obliješ temena z očiščujočo vodo neminljive enote.

(Konec prihodnjič.)

Dr. Zober:

Slovensko in tuje slovstvo.

(Konec.)

Naloga malega naroda je, postati večji. Ker se ne moremo razmnožiti na polsto milijonov duš, postanemo večji v zajednici, ali pa, če vzrastemo duševno. Misel sosednjih narodov si hočemo prisvojiti, sicer zaostanemo za njimi; ne potrebujemo njihove dekadence, simbolizma, sentimentalnosti, nego potrebujemo zdravega slovstva svetovnih narodov, iz katerega vidimo duševni lik in samobitnost vsakega teh narodov in si ostrimo duha v primeri ž njimi. Morda pripade baš malim narodom po vojni naloga, da spno iznova kulturne vezi, ki jih je pretrgala vojna. Prevodno slovstvo bo po vojni morda desetkrat, morda v še večji meri presegalo samobitno literarno produkcijo, ki si bo morda še le iskala novih smeri, „se na novo orijentirala“ po geslih in značnicah, ki postanejo moderna. Pa naj nastopi katerikoli „— izem“, našemu slovstvu ostane začrtana njegova naloga: Ustvarjati višjo stopinjo narodove kulture, „razdelanosti“, obdelanja. Poleg tega razvoja iz sebe, ki je po mojem trdnem prepričanju danes bolj nego kedaj prej mogoč le v zajednici, pa moramo svoje poznanje tujih slovstev urediti sistemno. „Moderne smeri“, ki so v dobi pred vojno slikale propad, — ne propad rase ali narodovo ali socialno bedo, kakor Gorkega Azil ali Kraigherjev Škrobar ali Dostojevskega Razkolnikov, — nego pravi psihološki propad vodilnega razumništva, kakor Arcibaševa Sanin, Frenssenov „Hilligenlei“ ali Bartscha „Frau Utte und der Jäger“, — te moderne smeri slikajo res samo zablodo, ne da bi jo hotele žigosati, torej ne iz globokega moralnega temelja, ne kakor oni iz rodu Rougon-Maquart, ki se je po polomu odpravil „na delo za novo Francijo“. Takšnih samo „modernih“ dekadentnih snovi ne trebamo, zato nam ni treba prevodov takšnih del. Kaj drugega pa je, če želimo, da si izberó naši prevajalci originale po načelu njih sistemnega prenašanja k nam. Kdor n. pr. prevaja iz angleščine, bi nam moral podati s svojimi prevodi glavne predstavnike tega slovstva, za nekatere pa „čitanke“ ali zbornike; n. pr. izbrane eseje Mac-kaulaya, Locke-a, Hume-a itd. Shakespeare, ki je našel prvovrstnih

prevajalcev, čaka na nadaljevanje, ravnotako Dickens; imeni Wilde in Shaw sta naši navadni publiki docela neznani. Wildea poznajo kvečjemu iz nemških listov, ker je bil pred nekaterimi leti zelo „v modi“. Whitmana, ali najboljša dela Rudyarda Kiplinga, kdo jih pozna? Whitmanovo ime k večjemu, kdor je sledil svoječasno seriji Ogrisovih esejev v „Omladini“. Podobno je s francosko literaturo. Dumasa in nekaj Prévosta smo dobili brez prevajalčevega imena, Zolovo *Débacle* imamo in Flaubertovo *Gospo Bovaryevo*. Kje je ostalo? Kdo pozna pri nas le približno, v velikih obrisih, razvoj francoskega slovstva, važen za vse druge narode? Kdo pozna de Costerja, Barrèsa? Kaj imamo iz slovstva naših neposrednih sosedov Italijanov, iz katerega bi se mogli naučiti mnogo? Trojico res dobrih romanov iz Gabrščkovega prevoda, dovolj dobrega za svojo dobo, smo dobili in ti trije so razprodani. Značilno! In vendar smo obstali pri začetku, na pragu, dasiravno je četvero svetovnih slovstev, ki se nam naravnost vsiljujejo po svoji potrebi. Nemško slovstvo moremo opustiti, vsaj zaenkrat ne potrebujemo prevodov iz njega, ker je čitamo v originalu in se seznanjamo ž njim v srednjih šolah bolj nego z lastnim. Poljsko slovstvo nam je dalo Sienkiewiča malone vsega, in — ničesar več. Trebamo Mickiewiča, *Krasińsko*, *Pribiševskega*, in Čeha Petra Bezručá poleg drugih, zlasti znanstvenikov. Ruse poznajo Nemci mnogo bolje, nego mi. Kdo ve še, da imamo Gogoljevega „Revizorja“ že prevedenega in da čaka vstajenja med zvezki „Talije“, če ni med tem že zastarel? Iz „ruske moderne“ imamo čitanko, toda prevodi iz ruskega slovstva nam niti niso pokazali poti v razumevanje ruskega sodobnega razvoja pod samodržtvom do revolucije in potem dalje v liberalizem in ž njim v nacijonalizem. Samo površno: Verzi Puškina in Rjiljejeva in Gribojedova slavna komedija „Pamet onesreča“ slikajo prvi poizkus moderniziranja ruske družbe, tajna udruženja in politiko dekabristov pod Aleksandrom I. krog 1825; vse nadaljnje faze ruskega političnega in socialnega razvoja moremo študirati v slavnih junakih sodobnega slovstva, ki pomeni v Rusiji za realno življenje neprimerno več, nego kjerkoli drugod. Toda Slovenci še ne poznamo teh junakov razun Jevgenija Onjegina, ki pričinja kolo; za njim pa pridejo še Pečorin Lermontova, Oblomov Gončarova (odtod „oblomovščina“ za zanikalno mrzkost proti vsaki pozitivni misli), Gercenov (nemški H-ercenov) Beltov, Turgenjeva Bazarov, njegov Neždanov in Solomin (v „Ledini“) in Dostojevskega Stavrogin (v „Besih“), — s temi imeni so zvezane posamezne faze ruskega duševnega razvoja.

Vzemi k temu še Gogoljeve „Mrtve duše“, Saltikova-Ščedrina „Gospoda Golovljeva“ ter dela Katkova in Bjelinskega, potem je očitno ves politično-socijalni duševni razvoj Rusije 19. veka do revolucije 1905. Toda imenovanih del nimamo razun prvega; Dostojevskega Razkolnikov in bratje Karamazovi pa so patološke prikazni in niso značilni za splošni ruski duševni razvoj, kakor ni značilna Ana Karenina ali katerokoli reševanje filozofskih problemov Leva Nikolajeviča Tolstega; od potrebnih prevodov iz ruščine nam preostanejo v plus samo Dostojevskega „Zapiski iz mrtvega doma“, izborno prevedeni, in pa „Vstajenje“ v tako slabem prevodu, da bi se najrajši razjokal. Nimamo niti „Vojne in miru“, — dasiravno je baje rokopis končan že pred desetimi leti, — še manj pa imamo Ključevskega (Kurs ruskoj istoriji) ali Solovjeva (Nacionalnij vapros v Rossiji), Karamzina ali Kostomarova, Lavrova ali Lugarevskega, Meyendorffa, Miljukova, Kropotkina (Spomini ruskega revolucionarja) ali Pogodina, — pa kaj govorim o njih, ko nimamo niti Ševčenka, da niti Turgenjeva. Slovenski prevod „Dima“ je že zdavnaj zastarel, (že ob prevodu samem), tudi nimamo romana „Očetje in sinovi“, ki je njegov najboljši roman in zajedno značilen za razkol med staro in mlado generacijo; niti nimamo „Ledine“, ker slika 1. zv. „narodničestvo“. Kdo ve, če bo Vladimir Levstik dovolj vztrajen, da opravi svoj del tako ogromnega dela, ki čaka baš nanj; da je zmožen, je dokazal, da edini, ki ima dovolj časa za prevajanje slovstva ruskega, vemo. Bog varuj, da bi stopil na njegovo mesto kakšen šušmar, ki nas osmeši s slabim prevodom in nam zajedno škoduje. Iz povedanega je razvidno, kako si mislim sistemno prevajanje iz tujega slovstva: Tako, da imamo vpogled v vso slovstveno zgodovino naroda, da vidimo njegove glavne predstavnike in vse važnejše faze narodovega razvoja; zajedno pa, da se prenašajo s slovstvom tudi njega ideje k nam, deloma naravnost, deloma po vzgledu in aplikaciji, in se združijo pri nas z našimi idejami. Tako je Škrobar po Zolovem vzgledu realističen; morda, morda, pravim, prerealističen v kateri posameznosti; morda celo pretiran v osebi junaka, toda točen roman v slikanju svoje dobe in svojih ljudi, in edini, ki je pomemben za naš socijalni razvoj izza Kersnikove „Jare gospode“. Baš ona vrsta tujega slovstva je za nas najvažnejša, ki se ne izgublja v psihologizme in ne išče patoloških prikazni; niti ona, ki apelira na nižje instinkte, nego edino le takšna, ki podaja kulturno in razvojno važna dela. — Baš tako so nam potrebni prevodi iz italijanskega slovstva, ki ga pa v celotnem prevodu še dolgo ne bomo

dobili, ker nimamo prevajalcev za italijansko slovstvo v verzih. Saj je prevod Dantejeve „Božanske komedije“ (v „Dom in svetu“) po pravici preračunan na 6 let, kje pa ostanejo Petrarca, Ariosto, Tasso, kje Giusti, Alfieri, Carducci, Ada Negri in Stecchetti-Guerini? Bolje je v prozi, kjer zadostujeta dva prevajalca, da dobimo sčasom najvažnejše prevode pričenši z Boccaccievim Decameronom, — ki bi ga že imeli, da ni vojne, — še naslednje: Izbor pridig Savonarole, Macchiavellijevega „Vladarja“ in „Koren lečen“ (je že preveden), izbor Aretinovih pisem, avtobiografijo Cellinijevo, ki se je zdela vredna samemu Goetheju, da jo je prevedel; čitanko z izborom del Giordana Bruna, Tommasa Campanelle, Galilea Galilei-ja, Salvatorja Rose, Lodovica Sergardija in G. B. Vica, prvega socijologa; trojico Goldonijevih komedij, Alfierijevo „Tiranstvo“, Pellica „Zapore“, izbor iz Mazzinija, romane in drame, ki so jih napisali Foscolo, d'Annunzio, Farina in zlasti Fogazzaro, poleg onih, ki smo jih že imeli in ki bi se morali ponatisniti iznova. Kakor so nam politične pretenzije italijanske politike mrzke, in nam je ohranitev domače zemlje pred laško grabežljivostjo sveta naloga, tako je zopet res, da prija italijansko slovstvo zelo naši psihi, ker je često — v pretekli dobi — izišlo iz podobnih razmer in teženj, kakor pri nas. Nekaj tega pa, kar so producirali v zadnjih dvajsetih letih, n. pr. nekatera (nikakor ne vsa) d'Annunzijeve dela, spada v slovstvo propada, torej ne pride v poštev za prevode. Potrebne so nam pa pesnitve Ade Negri. (Tempeste, Maternità, Fatalità) ali ujedljivo-sentimentalnega Guerinija, (Postuma, Il Guado) ali Fogazzarov „Svetnik“ ali Amicisovo „Srce“. Pri italijanskem slovstvu devetnajstega stoletja je zelo izražena resna nacionalna vsebina, ki vseskozi vzgojuje in postane dosadna še le v pretiranostih najmlajše dobe političnega šovinizma. —

Naj bo izid vojne kakršenkoli in naš kulturni razvoj v bodoči mirovni dobi počasnejši ali naglejši, nego doslej, naša književnost mora rešiti očrtane naloge: Slovenskohrvatska knjižna zajednica, trgovska organizacija, sistemno prevajanje.

Samo ob sebi je umevno, da čitajmo hrvaški v originalu in da je prevod iz hrvaščine na slovenščino — nesmisel. In istotako iz nemščine. Čitajmo hrvaščine toliko kakor nemščine, pa je zajednica od naše strani že uresničena.

Peter Popotnik:

Včlovečenje.

(Konec.)

Presnavljanje.

1.

V svoji zorni mladosti smo se navduševali ob Heraklitu in njegovi neprestani izpremenljivosti stvari, nato smo se obrnili k Parmenidu in njegovi neizpremenljivi bitnosti sveta, a danes nam poteka iz teh dveh častitljivih starin nov vir spoznanja:

Večno presnavljanje, večno valovanje merljive in pojmljive tvarnosti v nepojmljivo in neopredeljivo duševnost in obratno.

Nov svet, nad katerega durmi stoji pisano:

„Stopite predme — edinega vsi, ki ste se poklonili pred mojim dvojnim obličjem!“

2.

Svoj čas smo strmeli ob naravnih prikaznih, ob kemičnosti snovi, ob elektriki, toploti, gibanju in iz njih izhajajoči pestrosti božanstev.

Trebalo nam je Carnotove duše, da smo spoznali možnost presnavljanja vseh teh mnogoličnih naravnih energij v enotno silo.

Kdaj se porodi naš Carnot, ki nam poda evangelij in vero, da nismo samo drobci, živeči vsak zase, temveč tudi živa enota, živeča eno življenje, še več, da postanemo ljudje šele potem, ako se prostovoljno presnujemo v nam vrojeno enoto, da spoznamo iz te naše enote večno enoto, neprestano rodečo, pomlajajočo in blagoslavljačo našo enoto?

3.

Od nekdanj so nas učili: človek ima eno dušo, eno voljo, en razum in eno čustvo, ali niso nam povedali, da ima ta duša, ta volja, ta razum in to čustvo — dvojno lice.

Ali meniš, da bi se brez te dvoličnosti tvoja duša, moja duša mogli zavedati vse mnogoličnosti in ob enem enotnosti sveta, da je ritem volje tvojega mladega življenja drugi od ritma tvoje zrele starosti in da so tvoja volja in očesi tvoje volje — razum in čustvo, najprvo sprejemajoči in potem podajajoči?

Večni vir stvarjajočega ritma presnut v lastnem metru!

Zato vzemi od sveta, kar ti je dano, da boš vrnil svetu, ko ti položi trnjevo krono na teme, kar je njegovega, — svoje srce v kristalni posodi.

4.

Neizbežno nosi človek v sebi življenjsko zavest parcelice, v kateri je bil spočet, zavest enote in nedeljivosti obeh principov, moškega in ženskega. To je praideja in pogon vsega zemeljskega življenja; v njej ni razlike med bistvom stvari, kakršnekoli oblike in razvojne stopinje, bivše, sedanje in bodoče. V njej je združen ves umrl, sedanji in bodoči človeški rod. Vsa delitev in razlikovanje, kratko materijalizacija je nastala šele tedaj, ko je resnica stopila v svojo resničnost, iz svoje večnosti v čas, prostor in vzročnost. Ta trodimenzionalnost je mesečina razuma in z njo vred vsa pestrost sveta. Neobrzdano makrokozmične ektropije, razlivše se v entropijo in zavedni vznik ektropije iz nje, zibeli mladega mikrokozma.

Poln upanja in zmage koraka človek, bodisi zavedno ali nezavedno skozi to mesečino, hraneč v svojih prsih praidejo svojega izvora, edino življenjsko netivo, vodeče ga v gorjupi medsebojni boj vidnih stvari, skozi hladni in neizprosni obraz sfinge, odsevajoč na drugi strani jasno nebo prostosti, ljudomilosti in lepote.

Ta volja do življenja je trpka želja po idejnem združenju moškega in ženskega praprincipa ali pot iz nezavedne enote, skozi vso mnogoličnost resničnosti, — k zavedni enoti.

Gorečnost onih mož, ki so s smehljajem na ustnih umirali za edino realnost, ne za zemeljski sijaj, pač pa za svojo nezlomljivo vero.

Čudo organizma.

1.

Organizem je skrivnost.

Ni je vede, ki bi ne uporabila vseh svojih ostrin, da pride temu čudesu do živega. Vendar človek, sledeč luči svoje pramatere, nima sredstev, da bi pojmlil vso njegovo realnost. Kvadratura kroga. Noëtika s svojim najfinejšim in najzaneslivejšim instrumentom, logiko, izmeri le širine in globine vidnega telesa, njegovo življenjsko jedro pa je zanjo ograjeno s sedmimi gradovi.

A navzlic temu je dar noëtike dragocenost: oblika enote.

2.

Iskra življenja, zanetivša nov organizem, ga spremlja od rojstva do groba. Na potu od doma vihra ta plamen v znamenju spora, njegov povratek v očetovo naročje pa je žar ljubezni.

Ali mnogokrat se dogodi, da se ta „izgubljeni sin“ vrne v svoji dobri slutnji pred očetova vrata, še preden je dovršil svoj predpisani krog, a jih najde trdno zaprta.

3.

Spor življenjske iskre z večnim plamenom je porod zavesti ločenosti, osebnosti organizma in začetek drame njegovega življenja.

Vsakdo, komur je določen sijaj krone življenja, mora zavedno skozi njega peripetijo.

4.

Organizem, plod žive nature, ni istoveten z umetniškim organizmom.

V umetniku, v katerem se je ta obrat že izvršil, pa dozori ideja pod toploto njegovega solnca do organske popolnosti.

Zato premaguje živi organizem ženski element najprej v sebi, dočim premaguje umetniški organizem ženski element — v svetu.

5.

Največje čudo na svetu je, kadar rodi ženska Moža.

Navadno rodi ženska le žensko, četudi v moški obliki.

6.

Ženska se ne more izviti iz žive nature; ona je resničnost. Odtod njena nestalnost, praznota in telesna prelest.

Nasprotno Mož. Njegova veličina leži edinole v resnici.

7.

V vidnem svetu prevladuje ženski element. Kadar pa se pojavi, po stoletnih presledkih, genij, sol zemlje, tedaj napoči zora prerojenja.

Genij je nebeški ženin; njegovega prihoda čaka nepregledna truma nevest.

8.

Mož je daritev in Zena je daritev.

Mož je daritev Onemu, ki ga je vzbudil iz ila k življenju in Zena je daritev Njemu po Možu, iz katerega je bila ustvarjena. Zakaj Ženi je izveličanje le po Možu.

Toda, daritev mora biti zavedna in prostovoljna, da se jima odpro duri v mavrično luč stvarjanja.

9.

„Mož postati!“ — se pravi premagati sredobežnost svojega telesa in ga oblikovati na novo, to je roditi sebe iz sebe, ob večni luči, ki je v njem.

10.

Po Možu in Ženi je stopil na svet On, ki je s svojo titansko močjo ustavil beg zemlje po brezdanji praznini in jo napotil k praviru vsega stvarstva.

11.

Vsak organizem ima svojo višino in svojo nižino. Višina korenini v svoji nižini; presajena v tujo nižino mora poginiti.

Višina zavedno pojmi, da prejema svoje življenjske sokove iz svoje nižine, nižina pa nikdar zavedno ne pojmi svojega cvetja, ali drugače, senca nikdar ne pojmi svoje luči, dasi luč v njej nikdar ne zaide.

Vendar, pisano je od vekov, da bo višina šele tedaj višina, ako prej poljubi zemljo, katera jo je rodila.

12.

Organizem je božje okno. Dokler si to okno zastiraš sam, ali ga zastira sovražnost tvojega soseda, prihaja skozenj le mrak jeze in srda nad svet.

Kadar pa se razliva skozenj žar večne ljubezni, tedaj vstajajo mrtveci iz grobov.

13.

Sredobežnost je zgoščanje, sredotežnost razredčanje materije. Vsak kulturni organizem je sredotežen in nikdar sredobežen. Kaj ti pomaga le življenje mesa, ako brli tvoja luč v temi.

14.

Človeštvo kot pojem dobi življenjsko vsebino šele v kulturnem narodu.

Ako pa se pojavi ta pojem v razumu kot samooblastni fikciji, postane le znanstvena fraza.

15.

Stopinja narodovega razvoja se meri po težnosti njegove notranje strukture, po njeni sredobežnosti ali sredotežnosti.

Njegova kultura pričanja tedaj, ko je življenjska volja celega organizma zavedno premagala dedščino svojega rojstva in zanetila osrednjo luč, katere tajni soj se razliva po vsem njegovem telesu, — zavest prostosti.

Ta zavest je porod njegove duše, to je njegova nacija.

16.

Le središčnost rodi prostost in le-ta rodi individualnost.

Ta zida nove svetove, na katerih kraljujeta duševno in telesno zdravje.

17.

Kultura je notranja prostost; to sama ti poda zunanjo.

18.

Postati človek, se pravi, poročiti se z resnico.

To je vzrok, da raste človek na noter, ne na ven.

19.

Skrivnost življenja se ti razkrije takrat, ko se spremeni tvoj živi „jaz“ v živi „ti“.

Šele tedaj boš pojmlil najgenijalnejšo formulo socijalnosti: „Ljubi svojega bližnjega . . .“

20.

Stvarnik solnca, ki nikdar ne zaide, vira vse lepote, moči in zdravja, je prosti človek, porojen iz neprostega človeka.

Brez njega ni ne prave znanosti, ne prave umetnosti. On je pretok, skozi katerega lije na zemljo zmisel in vrednost življenja. Brez njega ostane kruh le kruh tvojemu želodcu, in nikdar ne kruh tvoji duši.

21.

Bog moškega je nespremenljivi osebni Bog, da ga more videti in otipati s svojimi trojnimi prsti, sicer ne veruje in ne more verovati vanj. On je edina opora njegovega življenja.

Ali Možu je osebni Bog le posoda njegove neosebnosti.

Čemu bi mu bil dokaz, da On je, ako je njegova vera vanj močnejša od dokaza?

Življenje je našlo svojo dragoceno vsebino, zlato prostost, porojeno iz zakonitosti.

Zatorej, Bog Moža je bil, je in bode večna in neponovna izpremena, razlivajoča se iz neizpremenljive enote, — skrivnostna roža, porodnica večno mlade poezije.

Janko Glaser:

Klopotci.

Zopet klopotci prepevajo,
vabijo veterc gorak,
da omeči s pihljanjem
grozdje v sok sladak.

Sama radost razigrana
iz vinogradov vsevprek:
„Lep, lep, lep“, poje z gričevja,
„lep, lep, lep vinski je breg!“

Vmes pa počasi, slovesno
kakor očenaš
siv orjak se oglašča
z vrha: „Naš — naš — naš!“

